

สภาพและปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

นางสาวรัชณี นุ่มเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชามัธยมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974-581-997-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018650

i 15186933

STATE AND PROBLEMS OF UTILIZING INFORMATION IN TEACHING
SOCIAL STUDIES OF SOCIAL STUDIES TEACHERS
IN SECONDARY SCHOOLS, BANGKOK METROPOLIS

Miss. Rajanee Noomcharoen

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of The Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Secondary Education
Graduate School
Chulalongkorn University
1992
ISBN 974-581-997-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์

สภาพและปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครู
สังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวรัชณี นุ่มเจริญ

ภาควิชา

มัธยมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฝิบูลศรี วาสนสมลิต์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ลาวัณย์ วิทยาวัฑฒิกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฝิบูลศรี วาสนสมลิต์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา อุกัยรัตน์)

รัชณี นุ่มเจริญ : สภาพและปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร (STATE AND PROBLEMS OF UTILIZATING
INFORMATION IN TEACHING SOCIAL STUDIES OF SOCIAL STUDIES TEACHERS IN
SECONDARY SCHOOLS, BANGKOK METROPOLIS) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.วิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์,
180 หน้า. ISBN 974-581-997-2

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครู
สังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากรเป็นครูสังคมศึกษา โรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2535 จำนวน 342 คน โดยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชุดคือ แบบสอบถามและแบบสังเกตเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้สารนิเทศ
ของครูสังคมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ใช้สารนิเทศ
ประเภทสิ่งตีพิมพ์และไม่ตีพิมพ์น้อย สิ่งตีพิมพ์ที่ใช้มากที่สุดคือ หนังสือเรียน สิ่งไม่ตีพิมพ์ที่ใช้มากที่สุดคือ แผ่นที่
รูปภาพ รายการวิทยุ ครูส่วนใหญ่ใช้แหล่งสารนิเทศในโรงเรียนมาก ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุด
สังคมศึกษา สารนิเทศส่วนตัว ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ ใช้แหล่งสารนิเทศนอกโรงเรียนน้อย ครูส่วนใหญ่ใช้
สารนิเทศในกระบวนการเรียนการสอนมาก โดยมีจุดประสงค์ของการใช้สารนิเทศเพื่อศึกษาค้นคว้าหา
ความรู้ประกอบการวางแผนการเรียนการสอน วิธีที่ใช้ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียนคือ ครูนำมาเสนอในชั้นเรียน
แล้วครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ วิธีที่ใช้มากในชั้นดำเนินการสอนคือ การให้ข้อมูลความรู้เพิ่มเติมจาก
เนื้อหาที่มีในบทเรียน วิธีที่ใช้น้อยคือครูให้นักเรียนถามคำถามจากสารนิเทศที่ใช้แล้วครูตอบคำถาม วิธีที่
ใช้มากในชั้นสรุปและประเมินผลคือ จัดป้ายนิเทศ ใช้กำหนดปัญหาและเฉลยปัญหา

2. ปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหา ดังนี้
ปัญหาการใช้ประเภทของสารนิเทศคือมีปริมาณไม่พอต่อการใช้ การจัดหาสารนิเทศใหม่ ๆ ข้ามาก
สารนิเทศที่มีอยู่ไม่ทันสมัย ปัญหาการใช้แหล่งสารนิเทศคือแหล่งสารนิเทศอยู่ไกลทำให้ไม่สะดวกหรือเสีย
เวลามากในการไปรับบริการ แหล่งสารนิเทศขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้ครูไม่รู้จักและใช้บริการน้อย
ปัญหาในด้านการใช้สารนิเทศคือ สภาพของห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้สารนิเทศ ไม่มีความรู้ทาง
ภาษาต่างประเทศเพียงพอ มีชั่วโมงสอนมาก ที่มีปัญหาน้อยคือไม่ได้ความร่วมมือจากบริการที่โรงเรียน
จัดให้ ไม่มีเวลาในการติดตามรายการความรู้ทางโทรทัศน์หรือฟังวิทยุ ไม่ทราบวิธีการค้นหาสารนิเทศ
ที่ต้องการ

ภาควิชามัธยมศึกษา.....
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา.....
ปีการศึกษา2535.....

ลายมือชื่อนิติต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C341295: MAJOR TEACHING SOCIAL STUDIES

KEY WORD: : STATE AND PROBLEMS / UTILIZING INFORMATION IN TEACHING /
SOCIAL STUDIES SUBJECTS / SECONDARY SCHOOLS

RAJANEE NOOMCHAROEN : STATE AND PROBLEMS OF UTILIZING INFORMATION IN
TEACHING SOCIAL STUDIES OF SOCIAL STUDIES TEACHERS IN SECONDARY
SCHOOLS, BANGKOK METROPOLIS. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PIBULSRI
WASANASOMSITHI, 180PP. ISBN 974-581-997-2

The purpose of this research was to study the state and problems of utilizing information in teaching social studies of social studies teachers in secondary schools, Bangkok Metropolis. The sample were 342 social studies teachers which were multi-stage randomly selected from secondary schools under the jurisdiction of the Department of General Education, Bangkok Metropolis during the 1992 academic year. The research instruments consisted of the questionnaire asking about the state and problems of utilizing information in teaching social studies and the observation form which were constructed by the researcher. The data were analyzed by means of percentage, arithmetic mean and standard deviation.

The results were as follows:

1. The state of utilizing information in teaching social studies of social studies teachers most of the teachers used printed material and non-printed material information at low level. The printed materials which were used the most were social studies textbooks, the non-printed materials which were used at high level were maps, pictures, radio programs. Most of the teachers used the following information resource in schools at high level: school libraries, social studies libraries, personal information, audio-visual rooms. They used out of school information resource at low level. In the teaching process, most of the teachers used information at high level with the purpose of finding additional knowledge for instructional planning. At the introductory stage, they presented the information and asked questions. At the teaching stage, the high level of utilizing information was to give additional knowledge which were not presented in the lessons, the low level was the teachers let students ask questions from the information being used and the teachers answered. At the summary and evaluational stage, the high level of utilization was to use bulletin boards for problem indicating and problem solving.

2. The problems in utilizing information in teaching social studies of social studies teachers: most of them had high level of the problems in each aspects as follows: the problem on utilizing the categories of information was that it was not sufficient, the providing of newly information was very slow, the information obtained was out of date; the problem on utilizing information resource was that they were so far that it was inconvenient or taking too much time to receive the service, the information resource did not have good publicity so teachers did not know them and used them at low level; the problem on utilizing information was that the classrooms' condition were not suitable to the use of information, teachers had insufficient knowledge in the foreign languages, had too many hours of teaching. The low level of the problem was that teachers did not receive co-operation from school-provided service, and no time to follow the television or radio programs, did not know how to get the needed information.

ภาควิชา มัธยมศึกษา

สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา

ปีการศึกษา 2535

ลายมือชื่อนิติศ *วิทย์ ทรัพย์/อ.*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *วิทย์ ทรัพย์/อ.*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์
พิบูลศรี วาสนสมลิตถิ์ อาจารย์ปรึกษาของผู้วิจัยและอาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ซึ่งได้เอาใจใส่
ให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง
ตลอดมาจนกระทั่งผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยได้สำเร็จบริบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ เป็น
อย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ ไชยโส และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล อภัยรัตน์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้
กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ลาวัณย์ วิทยาวุฒิกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาช่วยตรวจแบบสอบถามและแบบสังเกต
ตลอดทั้งให้คำแนะนำเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สังคมศึกษาทุกท่านที่ตอบแบบสอบถามและให้สังเกต
การสอน ทำให้การวิจัยดำเนินไปได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ทุนในการวิจัยครั้งนี้
ท้ายนี้ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณนี้ ๆ หลาน ๆ ทุกคนที่ได้ให้กำลังใจและมีส่วน
ช่วยเหลือให้ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

รัชนี นุ่มเจริญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
คำจำกัดความในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	7
2 วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
การศึกษาจากตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	8
ความหมายของสารนิเทศ.....	8
คุณสมบัติของสารนิเทศที่ดี.....	11
ความสำคัญของสารนิเทศ.....	14
ประเภทของสารนิเทศ.....	19
แหล่งสารนิเทศ.....	23
ความต้องการและการใช้สารนิเทศ.....	28
บทบาทของสารนิเทศต่อการเรียนการสอน.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
งานวิจัยในประเทศ.....	40
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	47

สารบัญ

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย..... 51 การศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 51 การเลือกตัวอย่างประชากร..... 51 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 54 การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 57 การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย..... 58
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 61 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม..... 63 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต..... 100
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 107 สรุปผลการวิจัย..... 110 อภิปรายผล..... 119 ข้อเสนอแนะ..... 125
	รายการอ้างอิง..... 127 ภาคผนวก..... 138 ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ..... 139 ภาคผนวก ข รายชื่อโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง..... 141 ภาคผนวก ค หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย..... 144 ภาคผนวก ง เครื่องมือในการวิจัย..... 149
	ประวัติผู้เขียน..... 180

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนโรงเรียนที่ใช้เก็บข้อมูลและตัวอย่างประชากรครู.....	53
2	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านสภาพทั่วไป.....	63
3	คำขวัญนิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงการสารนิเทศ ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ในการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา....	65
4	คำขวัญนิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงการใช้รูปภาพเป็นสื่อ และอุปกรณ์ในการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	67
5	คำขวัญนิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงการใช้รูปภาพเป็นสื่อ และอุปกรณ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยม.....	68
6	คำขวัญนิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงการใช้แผนที่เป็นสื่อ และอุปกรณ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	69
7	คำขวัญนิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงการใช้สไลด์เป็นสื่อ และอุปกรณ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	70
8	คำขวัญนิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงการใช้แถบวิดิทัศน์ (วีดีโอเทป) เป็นสื่อและอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียน มัธยมศึกษา.....	71
9	คำขวัญนิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงการใช้เทป บันทึกเสียง เป็นสื่อและอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียน มัธยมศึกษา.....	72
10	คำขวัญนิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงการใช้รายการ โทรทัศน์ เป็นสื่อและอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาโรงเรียน มัธยมศึกษา.....	73

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	คำขวัญพิเศษและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงการใช้รายการวิทยุ เป็นสื่อและอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	74
12	คำขวัญพิเศษและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงการใช้แผนภูมิเป็นสื่อ และอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	75
13	คำขวัญพิเศษและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงการใช้หุ่นจำลอง เป็นสื่อและอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	76
14	คำขวัญพิเศษและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงการใช้ของตัวอย่าง เป็นสื่อและอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	77
15	คำขวัญพิเศษและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงการใช้แหล่งสารนิเทศ ในโรงเรียนครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	78
16	คำขวัญพิเศษและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงการใช้แหล่งสารนิเทศ นอกโรงเรียนของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	79
17	คำขวัญพิเศษและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงจุดประสงค์ในการนำ สารนิเทศมาใช้ของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	81
18	คำขวัญพิเศษและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงการใช้สารนิเทศ ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียนของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	83
19	คำขวัญพิเศษและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงการใช้สารนิเทศ ในชั้นดำเนินการสอน ของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	85
20	คำขวัญพิเศษและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงการใช้สารนิเทศ ในขั้นสรุปและประเมินผลของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	88
21	คำขวัญพิเศษและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงปัญหาการใช้สื่อ สิ่งพิมพ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	90

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
22	คำขวัญและเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงปัญหาการใช้สื่อ ไม่ตีพิมพ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษา ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียน มัธยมศึกษา.....	91
23	คำขวัญและเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงปัญหาการใช้แหล่ง สารนิเทศในโรงเรียนของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	92
24	คำขวัญและเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงปัญหาการใช้ แหล่งสารนิเทศนอกโรงเรียนของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยม.....	93
25	คำขวัญและเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงปัญหาการใช้ สารนิเทศในการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษา.....	95
26	จำนวนและค่าร้อยละของการใช้ประเภทของสารนิเทศในการสอน สังคมศึกษา ของครูสังคมศึกษาที่สังเกตได้จากการสังเกต 24 ครั้ง จำแนกตามรายชื่อ.....	100
27	จำนวนและค่าร้อยละของกระบวนการการใช้สารนิเทศในชั้นนำเข้าสู่ บทเรียน ในการสอนสังคมศึกษา ของครูสังคมศึกษาที่สังเกตได้จากการ สังเกต 24 ครั้ง จำแนกตามรายชื่อ.....	102
28	จำนวนและค่าร้อยละของกระบวนการใช้สารนิเทศในชั้นดำเนินการสอน ในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา ที่สังเกตได้จากการสังเกต 24 ครั้ง จำแนกตามรายชื่อ.....	104
29	จำนวนและค่าร้อยละของกระบวนการใช้สารนิเทศในชั้นดำเนินการสอน ในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา ที่สังเกตได้จากการสังเกต 24 ครั้ง จำแนกตามรายชื่อ.....	106